

VAN SOCIAL
DISTANCING

NAAR WILDLIFE
DISTANCING

© World Animal Protection

© IFAW / B. Holleweg

© Aaron Gekoski / World Animal Protection

Integraal en preventief plan van aanpak wilde dieren

Ter bescherming van de volksgezondheid,
de biodiversiteit en het dierenwelzijn

januari 2021

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
Tijd voor preventief beleid.....	6
1 Versterk de One Health benadering	7
2 Maak biodiversiteit de rode draad in het buitenlands beleid en bij ontwikkelingssamenwerking.....	9
Effectievere regulering van de legale handel in wilde dieren	11
3 Voer Positieflijsten in voor zoogdieren, amfibieën, reptielen en vogels	12
4 Harmoniseer de regelgeving binnen Europa met een EU Positieflijst.....	14
5 Zorg dat er in de EU goede opvangcentra zijn voor in beslag genomen wilde dieren.....	16
6 Verbied de handel in wilde dieren die worden beschermd in het land van herkomst.....	18
7 Versterk de aanpak van de online handel in wilde dieren	20
8 Verbied het houden van markten waar levende, wilde dieren worden verkocht	22
9 Versterk het toezicht op de import van risicoproducten afkomstig van wilde dieren en creëer waar nodig handelsbarrières	24
10 Investeer in de bewustwording bij consumenten	26
Bestrijden van de illegale handel in wilde dieren	28
11 Versterk het EU Actieplan tegen de illegale handel in wilde dieren	29
12 Vergroot de opsporingscapaciteit bij Schiphol en de Rotterdamse haven	31
13 Verbeter de bestrijding van de georganiseerde wildlife criminaliteit.....	34
14 Ga het gebruik van wilde diersoorten in traditionele medicijnen tegen	36
15 Intensiveer de opsporing en handhaving van de illegale handel in bushmeat.....	38
Samenvatting	40

15 maatregelen om nieuwe pandemieën te voorkomen

1.
**VERSTERKING
ONE HEALTH
BENADERING**

2.
**BIODIVERSITEIT
RODE DRAAD IN
BUITENLAND-
BELEID**

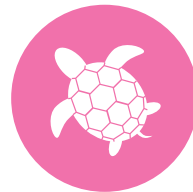
3.
**INVOERING
POSITIEF-
LIJSTEN VOOR
HUIDSIEREN**

4.
**HARMONISATIE
DOOR EU
POSITIEFLIJST**

5.
**GOEDE OPVANG-
CENTRA VOOR
WILDE DIEREN**

6.
**HANDELSVERBOD
VOOR IN HERKOMST-
LAND BESCHERMDE
DIEREN**

7.
**AANPAK
ONLINE HANDEL
WILDE DIEREN**

8.
**VERBOD OP
RISICOVOLLE
WILDE DIEREN
MARKTEN**

9.
**TOEZICHT
EN AANPAK
IMPORT RISICO-
PRODUCTEN**

10.
**BEWUST-
WORDING
CONSUMENTEN**

11.
**ACTIEPLAN
TEGEN ILLEGALE
HANDEL IN
WILDE DIEREN**

12.
**VERHOOGDE
OPSPORINGS-
CAPACITEIT BIJ
(LUCHT)HAVENS**

13.
**BESTRIJDING
GEORGANI-
SEERDE WILDLIFE
CRIMINALITEIT**

14.
**GEEN WILDE
DIEREN IN
TRADITIONELE
MEDICIJNEN**

15.
**OPSPORING EN
HANDHAVING
ILLEGALE HANDEL
BUSHMEAT**

INLEIDING

Van social distancing naar wildlife distancing

2020 zal de boeken ingaan als het jaar dat werd beheerst door COVID-19, een pandemie die de wereld verraste en ons leven op zijn kop zette. Wereldwijd zijn honderdduizenden mensen overleden aan de gevolgen van dit virus.

In Nederland alleen verloren we meer dan 50.000 gezonde levensjaren door uitstel van reguliere zorg. Complete samenlevingen zijn gereduceerd tot anderhalve meter maatschappijen met alle (geestelijke) gevolgen van dien. En economen voorspellen een wereldwijde regressie waarvan we de uitwerking nog vele jaren zullen voelen.

Virologen waarschuwen al jarenlang voor een pandemie als COVID-19 en dat dit niet de laatste keer zal zijn. Diverse virusuitbraken gingen dit virus voor, waarvan SARS, MERS en Ebola de bekendste zijn. Deze virussen (zoönosen) springen over van dieren op mensen. Wetenschappers stellen dat 75% van de opkomende infectieziekten zoönotisch is. De meerderheid is afkomstig van wilde dieren. Wereldwijde ontbossing, het verlies van biodiversiteit, de handel in en exploitatie van wilde dieren, klimaatverandering en het opeenpakken van grote aantallen dieren in de veehouderij, vormen

steeds grotere risico's op het ontstaan van nieuwe zoönosen en pandemieën.

Met dit maatregelenpakket^{1,2} willen **Stichting SPOTS** en betrokken organisaties van de Dierencoalitie; **World Animal Protection**, **International Fund for Animal Welfare (IFAW)** en **Stichting AAP**, politici en beleidsmakers de hand reiken om gezamenlijk te werken aan een preventieve aanpak om nieuwe virusuitbraken te voorkomen. Pandemieën zoals COVID-19 kosten de wereld veel meer geld dan de voorgestelde maatregelen, de geestelijke

¹Deze organisaties hebben afzonderlijk hun eigen aanvullende maatregelen die zij zelf nader hebben uitgewerkt.

²Initiatiefnemers hebben zich beperkt tot maatregelen die de biodiversiteit en wilde dieren betreffen. De intensieve veehouderij, een risicofactor in virusuitbraken, laten zij in dit manifest achterwege.

impact buiten beschouwing latende. Uitgedrukt in dollars kosten pandemieën ons jaarlijks zeker een biljoen dollar. Het voorkomen daarvan wordt geschat op \$ 22 tot 31,2 miljard; 2% van wat de COVID-19 crisis kost. Daarin zijn andere voordelen voor het klimaat, zoals meer opslag van CO₂ door tegengaan van ontbossing, nog niet eens verrekend.

Bescherming van de biodiversiteit en het terugdringen van de handel in wilde dieren staan hierbij centraal. Dit zijn twee van de belangrijkste maatregelen die nodig zijn om het risico op een nieuwe wereldwijde gezondheids- en economische crisis te minimaliseren. Dit vraagt om een grensoverschrijdende aanpak in een wereld die nauw verbonden is. Nederland zal zich niet alleen in eigen land, maar ook op EU- en wereldniveau in moeten zetten om een herhaling van pandemieën zoals COVID-19 te voorkomen.

TIJD VOOR PREVENTIEF BELEID

MAATREGEL 1:

Versterk de One Health benadering

Erken als Nederland dat de bescherming van de biodiversiteit en het terugdringen van de handel in wilde dieren belangrijke preventieve maatregelen zijn om zoonosen en pandemieën te voorkomen en pas de One Health benadering hierop aan. Nederland zet zich daarnaast in voor het verder ontwikkelen en opnemen in beleid van de 'One Health, One Welfare' benadering.

De One Health gedachte wordt door de Nederlandse overheid omarmd en uitgedragen in fora als de Global Health Security Agenda. Deze benadering gaat ervan uit dat de gezondheid van mens, dier en natuur nauw met elkaar verbonden zijn.

Onze gezondheid is afhankelijk van twee pijlers: de gezondheid en het welzijn van dieren en goed functionerende ecosystemen, zowel lokaal als mondiaal.

De natuur is de basis van de menselijke gezondheid. Het levert ons medicijnen, zuurstof en voedsel, verlaagt onze stress en versterkt ons immuunsysteem. Een recente ontwikkeling is de 'One Health, One Welfare' benadering, die nog beter aansluit bij de onderlinge afhankelijkheid van mens, dier en natuur en de uitvoering van de VN Duurzame Ontwikkelingsdoelen. We zien graag dat dit concept ook in Nederland wordt uitgewerkt.

De exploitatie van wilde dieren en de vernietiging van leefgebieden zijn onderliggende oorzaken van pandemieën. Hierdoor komen mensen en landbouwdieren steeds vaker in contact met wilde dieren. Deze huisvesten naar schatting nog 1,7 miljoen onontdekte virussen, waarvan de helft mogelijk besmettelijk voor de mens. Het beschermen van de biodiversiteit en het vergaand terugdringen van de handel in wilde dieren, zijn daarom de meest effectieve vormen van preventieve geneeskunde. Echter, nu doen we onderzoek naar resistentie tegen medicijnen; hoe we dierziektes kunnen bestrijden en beter kunnen opsporen; of ontwikkelen vaccins voor mens en dier. Dit is gericht op het beheersen van ziektes nadat ze zijn ontstaan, terwijl de onderliggende oorzaken niet worden aangepakt.

COVID-19 laat zien wat de consequenties zijn van het huidige reactieve beleid. Terwijl de wereldbevolking wachtte tot er vaccins beschikbaar waren, stierven er honderdduizenden mensen, verslechterde de

gezondheid van anderen, stortten economieën in, werden mensenrechten geschonden en het welzijn van miljoenen dieren direct en indirect geschaad. Ook de Nederlandse Bank wees in een studie op de risico's van biodiversiteitsverlies voor de economische sector.

Het wordt hoog tijd om de derde pijler van One Health - gezonde ecosystemen – uit te voeren, volledig te integreren in beleid en te erkennen dat het beschermen van de biodiversiteit een essentieel onderdeel is van de volksgezondheid. Het is tijd voor preventief beleid.

MAATREGEL 2:

Maak biodiversiteit de rode draad in het buitenlands beleid en bij ontwikkelings-samenwerking

Maak bescherming van de biodiversiteit, waaronder de bescherming van wilde dieren, een vast onderdeel van het Nederlandse buitenlands beleid en van ontwikkelingssamenwerking. Investeren in natuurbehoud wereldwijd is essentieel om verdere biodiversiteitsverlies, klimaatverandering en nieuwe pandemieën te voorkomen.

Stel daarbij financiën ter beschikking voor onder meer:

- Bescherming van mondiale biodiversiteitshotspots;
- Het beheer, verbinden en vergroten van beschermde gebieden waaronder corridors voor wilde dieren;
- Diversificatie van financieringsbronnen en inkomsten voor gemeenschappen die naast dieren in het wild leven;
- Wereldwijde inspanningen om wildlife criminaliteit te bestrijden, de vraag naar producten van wilde dieren te verminderen en om de transitie van degenen die afhankelijk zijn van de handel in wilde dieren naar alternatieve middelen van bestaan mogelijk te maken.

Als de dramatische maatschappelijke en economische kosten van de COVID-19 crisis iets duidelijk hebben gemaakt, is het dat we niet terug kunnen naar een situatie waar de bescherming van de biodiversiteit laag op de agenda van nationale regeringen en internationale organisaties blijft staan.

De nieuwe EU biodiversiteitsstrategie laat zien dat er binnen de EU grote ambitie bestaat om hiermee aan de slag te gaan. Dit kan alleen een succes worden met de inzet van de lidstaten in Europa zelf, maar ook in het beleid naar landen buiten

© Will Swanson / IFAW

Europa. De komende VN Biodiversiteitstop (CBD CoP15) in 2021 zal daarnaast een cruciaal moment zijn om tot een wereldwijd Natuurakkoord te komen.

Klimaatverandering, aantasting van ecosystemen, verlies van biodiversiteit en de handel in wilde dieren en planten zijn

onderling verbonden. De

aanpak daarvan

is de grootste

wereldwijde

uitdaging

van deze

eeuw.

Hiervoor

is het

essentieel

om te in-

vesteren in

de bescher-

ming en het ver-

groten van wereld-

wijde hotspots voor de

biodiversiteit en het beheer van

beschermde gebieden. Samenwerking met

lokale gemeenschappen is erg belangrijk,

onder meer om te zorgen voor alternatieve

inkomsten voor mensen die afhankelijk zijn

van de handel in wilde dieren en om mens-

dier conflicten te voorkomen. Bestaande projecten laten ook zien dat natuurbescherming goed samen kan gaan met de versterking van de positie van vrouwen.

In het EU Action Plan Against Wildlife Trafficking is de internationale samenwerking tussen herkomst, doorvoer en eindbestemmingslanden een belangrijk onderdeel. Het ondersteunen van projecten om stroperij tegen te gaan, de handel te onderscheppen en de vraag onder consumenten te verminderen verdienen daarom meer steun.

De laatste rapportage over de Achi-biodiversiteitsdoelen, waarvan er wereldwijd geen één is behaald, vermeldt dat de officiële Nederlandse ontwikkelingshulp rondom biodiversiteit aanzienlijk is afgenomen en Nederland niet voldoet aan de verplichtingen onder doelstelling 20. Naast het verzoek om internationale vastgestelde doelen en verplichtingen na te komen en te versterken bij de komende VN Biodiversiteitstop, pleiten we ervoor om biodiversiteit in te kaderen in alle ontwikkelingssamenwerkingsprojecten. Net als eerder mensenrechten hierin een vaste plek hebben gekregen, zou dit een criterium moeten worden voor ondersteuning.

EFFECTIEVERE REGULERING VAN DE LEGALE HANDEL IN WILDE DIEREN

MAATREGEL 3:

Voer Positieflijsten in voor zoogdieren, amfibieën, reptielen en vogels

Zorg voor een snelle invoering van de Positieflijst (Huis- en hobbydierenlijst) voor zoogdieren en start onmiddellijk met de ontwikkeling van de Positieflijsten voor reptielen, amfibieën en vogels.

Er worden in Nederland zo'n 27 miljoen á 33 miljoen huisdieren gehouden, waaronder niet alleen gedomesticeerde dieren, maar ook talloze exotische diersoorten, zoals poolvossen, kangoeroes, kaaimannen of exotische vogels. Exotische dieren hebben echter complexe behoeften en worden veelal gehuisvest op een manier waarop zij hun soorteigen gedrag niet kunnen vertonen. Ook weten we bij veel van deze diersoorten niet welke ziekteverwekkers zij met zich mee kunnen dragen, hetgeen gepaard gaat met risico op de overdracht van ziektes (zoönosen). Daarnaast is de exotische dierenhandel één van de belangrijkste

© Stichting AAP

introdectiekanalen van invasieve uitheemse diersoorten, die schade aan kunnen brengen aan lokale ecosystemen en de biodiversiteit.

In Nederland bestaat al jarenlang breed politiek draagvlak voor de ontwikkeling van de Positieflijst; een lijst van diersoorten die zijn beoordeeld als veilig en geschikt om als huisdier te worden gehouden.

Alle diersoorten die niet op de lijst staan, zijn dan automatisch niet meer toegestaan. Zo worden de risico's die gepaard gaan met de handel in en het houden van ongeschikte en onveilige diersoorten zo goed mogelijk

voorkomen. De Positieflijst is een effectief, efficiënt, transparant, overzichtelijk en goed te handhaven instrument dat al in meerdere EU-lidstaten³ met succes is geïmplementeerd.

Het Positieflijst-systeem is wettelijk verankerd in de artikel 2.2. van de Wet Dieren en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) werkt momenteel aan de totstandkoming van de daadwerkelijke lijst met toegestane zoogdiersoorten. Deze is naar verwachting in de zomer van 2021 afgerond. Tot die tijd is het nog steeds legaal om talloze nog niet verboden, exotische diersoorten als huisdier te houden, met alle risico's van dien.

Het Ministerie van LNV heeft al eerder aangegeven om ook positieflijsten voor reptielen, amfibieën en vogels te willen ontwikkelen. Ook de Tweede Kamer riep de regering hier recentelijk toe op. De wetenschappelijke systematiek waarmee

de veiligheid en geschiktheid van zoogdiersoorten wordt beoordeeld, is zo ontwikkeld dat deze ook hiervoor als basis kan dienen. Aangezien de risico's met betrekking tot dierenwelzijn, gezondheid, veiligheid en soortenbehoud ook bij deze diersoorten spelen, is het van groot belang dat deze diersoorten snel worden beoordeeld op hun geschiktheid om als huisdier te worden gehouden. De initiatiefnemers pleiten ook voor het opnemen van (sier)vissen in de Positieflijst.

³ In België is de Positieflijst voor zoogdieren sinds 2009 formeel van kracht. In 2019 is ook een Positieflijst voor reptielen geïmplementeerd in Vlaanderen. In Wallonië en het Brussels gewest zijn ook Positieflijsten voor reptielen ontwikkeld. Daarnaast wordt in Wallonië gewerkt aan een Positieflijst voor vogels. Luxemburg nam in 2018 een Positieflijst aan voor zowel zoogdier- als niet-zoogdiersoorten. In Kroatië geldt een Positieflijst voor exotische vogels, vissen, weekdieren en planten op basis van het risico op invasiviteit in de lokale ecosystemen. Op Malta geldt een Positieflijst voor diersoorten die daar mogen worden verkocht. In Litouwen is het Positieflijst-systeem in 2020 in de wet verankerd en wordt gewerkt aan de ontwikkeling van de lijst.

MAATREGEL 4:

Harmoniseer de regelgeving binnen Europa met een EU Positieflijst

Zet als Nederland actief in op de ontwikkeling van een EU Positieflijst voor hobby- en huisdieren.

De Europese Unie is een van de grootste wereldwijde afzetmarkten voor exotische diersoorten. Alleen al de legale handel naar en binnen de EU levert handelaren jaarlijks €100 miljard op. Er worden miljoenen exotische dieren als huisdier gehouden binnen de EU; een groeiende trend, die gepaard gaat met risico's voor het dierenwelzijn en diergezondheid, de volksgezondheid en de biodiversiteit.

Exotische dieren hebben vaak zeer complexe voedings-, zorg- en huisvestingsbehoeften waarin de gemiddelde eigenaar niet kan voorzien, hetgeen leidt tot dierenwelzijns- en gezondheidsproblemen. Ook kunnen exotische diersoorten letsel bij mensen aanbrengen of zoönosen overdragen. De exotische huisdierenindustrie is niet gebonden aan de veiligheidsstandaarden die voor industrieën gelden die producten op de Europese markt willen brengen. Zo zijn er veiligheidseisen voor de import van bijvoorbeeld dierenknuffels,

maar is er onvoldoende zicht op de gezondheidsstatus van de levende exotische dieren die in de EU worden gehouden en verhandeld. De vangst van dieren uit het wild voor de exotische huisdierenhandel draagt ook bij aan de wereldwijde afname van biodiversiteit.

© Stichting AAP

Ondanks deze risico's is de handel in en het houden van exotische huisdieren op EU-niveau maar zeer beperkt gereguleerd.

De bestaande EU-wetgeving biedt enkel een aantal beperkingen met betrekking tot invasieve uitheemse exoten en met uitsterven bedreigde diersoorten, maar dit omvat slechts een kleine fractie van de exotische diersoorten die in de EU als huisdier gehouden en verhandeld worden. Hierdoor blijven de risico's van de exotische dierenhandel voor het dierenwelzijn en de volksgezondheid in Europa bestaan.

De nationale wetgeving in EU-lidstaten m.b.t. de diersoorten die gehouden en verhandeld mogen worden, is zeer verschillend en vereist harmonisatie op EU-niveau middels een lijst met veilige en geschikte diersoorten die in de EU mogen worden gehouden en verhandeld; de EU-Positieflijst.

Nederland is één van de eerste EU-lidstaten die het Positieflijst-systeem heeft veranderd in de nationale wetgeving. Wij roepen Nederland dan ook op om zich ook in EU-verband actief in te zetten voor de ontwikkeling van een EU-Positieflijst. De risico's van de inadequaat gereguleerde exotische dierenhandel stoppen immers niet aan de landsgrenzen en vereisen uiteindelijk een EU-brede oplossing. De EU-Positieflijst is, als preventief instrument dat het voorzorgsbeginsel in acht neemt, een belangrijke en noodzakelijke aanvulling om de bestaande EU-regelgeving sluitend te maken.

MAATREGEL 5:

Zorg dat er in de EU goede opvangcentra zijn voor in beslag genomen wilde dieren

Zet als Nederland binnen de EU actief in op EU-brede kwaliteitsstandaarden voor opvangcentra voor wilde dieren, alsook op EU-budget voor financiële compensatie aan opvangcentra voor de opvang van in beslag genomen wilde dieren.

Artikel VIII van het CITES-Verdrag (Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora) vereist dat Lidstaten optreden tegen de illegale handel in beschermde wilde diersoorten door strafbaarstelling daarvan en confiscatie van de illegaal verhandelde levende dieren.

Geconfisqueerde levende dieren moeten worden teruggezonden naar de exporterende staat of worden geplaatst in een daartoe aangewezen opvangcentrum. In de praktijk is opvang doorgaans de enige optie die de nationale CITES-autoriteiten voorhan-

den hebben. Opvangcentra voor wilde dieren vormen daarmee een cruciale schakel in het gevecht tegen de illegale handel in wilde dieren.

Er bestaan binnen de EU echter geen consistente en duidelijke standaarden voor de aanwijzing van opvangcentra voor in beslag genomen wilde dieren.

Ook kampen opvangcentra met een chronisch gebrek aan ruimte en financiële middelen, waardoor de opvangcapaciteit in de EU zeer beperkt is. Als gevolg daarvan komen geconfisqueerde dieren soms terecht in ondermaatse faciliteiten, waaruit zij opnieuw

© Stichting AAP

© IFAW

moeten
worden
verwijderd, of
verdwijnen zij weer

in de illegale handel. In de ergste gevallen overlijden dieren door onjuiste zorg, worden zij onnodig geëuthanaseerd of helemaal niet geconfisqueerd.

Het EU Action Plan Against Wildlife Trafficking erkent in actie 19 de noodzaak tot verbetering van de zorg voor in beslag genomen dieren in EU-lidstaten. Dit blijft een grote uitdaging, zoals ook de tussentijdse evaluatie van het EU actieplan aangaf. Hier ligt een belangrijke harmoniserende en coördinerende rol voor de EU. Zo riep het Europees Parlement in haar resolutie over het EU actieplan de Europese Commissie op om een richtlijn te bieden waarmee de kwaliteit van alle opvangcentra, waarop EU-Lidstaten zich bij de uitvoer van het CITES-verdrag beroepen, gewaarborgd

wordt. Ook riep het Europees Parlement de EU en Lidstaten op om te zorgen dat opvangcentra voldoende financiële middelen hebben. Opvangcentra helpen lidstaten immers bij de uitvoering van hun CITES-verplichtingen, maar moeten dit meestal doen op basis van hun eigen, private financiering.

Zoals ook erkend door de Nederlandse overheid, is het ontbreken van de middelen voor deze opvang een EU-breed probleem. Nederland heeft zich bewezen als koploper in de samenwerking met opvangcentra en kan als zodanig *best practices* bieden aan andere EU-lidstaten. Wij roepen Nederland op om deze positie ook in EU-verband uit te dragen en zich actief in te zetten voor een EU-richtlijn met kwaliteitsstandaarden voor opvangcentra voor geconfisqueerde levende dieren van bedreigde soorten, alsook om binnen het EU-budget een financieringslijn te creëren voor de ondersteuning van deze opvangcentra. Daarmee kan worden gewaarborgd dat opvangcentra zo effectief mogelijk hun bijdrage kunnen leveren aan het gevecht tegen de illegale handel in wilde dieren en zij onnodig dierenleed kunnen helpen besparen.

MAATREGEL 6:

Verbied de handel in wilde dieren die worden beschermd in het land van herkomst

Erken de bescherming van wilde dieren in het land van herkomst en zorg voor een verbod op de handel in deze dieren. Publiceer een lijst met al deze dieren zodat consumenten, bedrijven betrokken bij de handel en ngo's toegang hebben tot deze informatie. Zorg dat deze lijst geïntegreerd wordt in de verschillende verkoopkanalen.

De EU is één grote markt. Eenmaal de EU binnengekomen is handel vrij en is vaak niet meer te traceren waar een dier vandaan komt. EU regelgeving rondom de handel in wilde dieren en planten, die ook in

Nederland geldt,
verbiedt
niet

automatisch de handel in soorten die in hun land van herkomst worden beschermd. Dieren die illegaal de EU binnenkomen worden onder het mom van 'lokaal gekweekt' verder verhandeld. Onderzoek laat zien dat dit vaak niet het geval is. Bijna driekwart van de reptielen en meer dan 80% van de amfibieën in de Europese huisdierenhandel staat niet op een CITES lijst. Veel van deze soorten zijn wel nationaal beschermd. Verkoop vindt vaak plaats via de diverse markten in Europa, waaronder op beurzen zoals in Houten.

Deze handel kan funest zijn voor de populatie in het wild. Een bekend voorbeeld is de azuurblauwe daggekko (*Lygodactylus williamsi*). Tussen 2004 en 2009 werd zo'n 15% van de populatie - tussen de 32.000 en 42.000 dieren - verhandeld voor de huisdierenhandel, zonder dat Tanzania daarvoor ooit toestemming had gegeven.

De populatie staat nu op de rode lijst als ernstig bedreigde diersoort en sinds 2017 op Appendix I van CITES, waardoor alle internationale handel is verboden. Deze gekko wordt echter gewoon verhandeld in Nederland.

In de EU bestaat een netwerk gespecialiseerd in het vervalsen van de papieren. Consumenten gaan ervan uit dat de dieren die ze houden legaal zijn en weten niet dat ze beschermd zijn in het land van herkomst en met valse papieren de EU zijn binnengesmokkeld. Deze handel is zeer winstgevend, met lage risico's en straffen. Tot dusver is de VS het enige land dat de handel in nationaal beschermde soorten verbiedt via de Lacey Act.

Onderzoek van Monitor uit 2019 laat zien dat de handel in niet CITES reptielensoorten bloeit in Nederland. Sommige hebben geen wettelijke importregistratie, zijn verboden in de EU of zijn onderworpen aan een exportverbod in het land van herkomst. Volgens dit rapport zijn er tussen 2004 en 2017 maar liefst 1.342.541 levende reptielen in Nederland geïmporteerd uit 47 landen, waarvan 188.015 CITES-genoteerd.

Hoewel erkend door VN en EU instituties, waaronder de Commissie en het Europees Parlement, is er nog steeds geen oplossing voor dit probleem. Nederland kan hierin het voortouw nemen binnen de EU en een dergelijk verbod afkondigen voor de import, doorvoer en export vanuit Nederland. Dit versnelt de druk op de EU en andere EU-lidstaten om dit op Europees niveau te regelen. Ook zouden soorten die beschermd zijn in het land van herkomst niet mogen verschijnen op Positieflijsten voor gehouden dieren.

Daarnaast zou een goed toegankelijke lijst met alle beschermde soorten publiekelijk beschikbaar gesteld moeten worden, zodat iedereen kan opzoeken of dieren beschermd zijn. Om het witwassen van illegale import tegen te gaan, zal kweek in gevangenschap veel beter in kaart moeten worden gebracht. Een identificatie- en registratiesysteem kan hier soelaas in bieden.

MAATREGEL 7:

Versterk de aanpak van de online handel in wilde dieren

Neem illegale handel in wilde dieren en planten op als 'illegale content' in wetgeving voor de digitale dienstverlening, waarbij verplichtingen worden gecreëerd voor online markten om:

- De nodige effectieve technologieën te ontwikkelen en toe te passen ter opsporing en identificatie;
- Potentiële kopers op duidelijke wijze te informeren over waar de verkoop van wilde dieren (of producten daarvan) aan moet voldoen om onder meer impulsaankopen te verminderen;
- Voldoende bewijslast te leveren bij een advertentie zodat aangetoond is dat het dier (of diens product) legaal is, zoals een certificaat van vakbekwaamheid, een recente gezondheidsverklaring van een dierenarts, informatie over het ouderpaar, vereiste markeringen (zoals pootringen), een CITES of EU certificaat, of een legaal taxatierapport;
- Adverteerders te laten betalen voor een advertentie zoals ook geldt voor honden en katten op Marktplaats;
- Uitvoering te geven aan de CITES COP18 Resolutie over wildlife criminaliteit via het internet.

Door de enorme aantallen dagelijkse transacties, lage kosten en de mogelijkheid voor handelaren om hun identiteit te verbergen, biedt het internet een gemakkelijk platform voor de illegale verkoop van wilde dieren en hun producten. Onderzoek door ngo's toont aan dat vele duizenden producten zoals medicijnen en levende dieren, waaronder ivoor, zoogdieren, vo-gels en talrijke reptielen worden aangeboden.

Dierenhandel via het internet is een groeiend probleem voor handhavers. De capaciteit blijft achter of handhavers hebben te weinig bevoegdheden om te infiltreren in gesloten groepen.

© Stichting AAP

Burgers weten niet waar ze op moeten letten als ze een dier aanschaffen, zijn zich niet bewust van de relatie tussen het afnemen van de soort in het wild en de handel en overtreden vaak onbewust de wet. Verkopers hebben nauwelijks verplichtingen om aan te tonen dat de dieren of producten legaal zijn verkregen. Ze hoeven op de meeste platformen alleen maar te zeggen

dat het legaal is, zonder bewijs te leveren. Online platformen zijn zelf niet verplicht om illegale advertenties op te sporen.

De herziening van de Europese wetgeving voor online dienstverlening ([Directive 2000/31/EC](#)) biedt kansen om overheden en digitale bedrijven te helpen de illegale online handel beter aan te pakken. Dit wordt verwoord in het [voorstel van het Europees Parlement](#) voor de nieuwe Digital Service Act, waarin wildlife criminaliteit is opgenomen onder illegale content.

Tijdens de laatste CITES COP18 in 2019 is opnieuw benadrukt hoe belangrijk het is om wildlife criminaliteit via het internet aan te pakken. Lidstaten moeten zorgen voor goede wetten, maatregelen en voldoende capaciteit, zoals een nationaal contactpunt, het opzetten van monitoringprogramma's en [samenwerking met online platformen](#). Nederland heeft dit nog maar beperkt uitgevoerd.

MAATREGEL 8:

Verbied het houden van markten waar levende, wilde dieren worden verkocht

Zet als Nederland in op een verbod van fysieke markten met levende, wilde dieren in Nederland.

Sinds de coronacrisis, welke hoogstwaarschijnlijk is terug te voeren op een markt voor wilde dieren in China, staan de schijnwerpers op markten waar wilde dieren worden verhandeld. Maar ook in Nederland kennen we dergelijke markten waar een grote verscheidenheid aan diersoorten wordt verhandeld, waaronder de grootste vogelmarkt van Europa in Zwolle.

De markten zijn een bron van zorg vanwege de risico's voor de volksgezondheid, veiligheid, illegale handel en dierenwelzijn. Het langdurige transport, de manier waarop ze worden tentoongesteld en de interactie met veel mensen zorgen voor veel stress onder de dieren. Een dier onder stress wordt sneller ziek en verspreidt eerder ziekteverwekkers. Vogels, zoogdieren maar ook reptielen en amfibieën zijn verantwoordelijk voor zoönosen. Reptielen en amfibieën zorgen voor 11% van salmonella besmettingen onder jongeren. Besmetting van mensen en tussen dieren onderling kan plaatsvinden in elke fase van de handel;

tijdens transport, de markten zelf en door langdurige overleving van ziekteverwekkers ook na de expositie.

Een dier heeft voldoende bewegingsruimte nodig en dient de mogelijkheid te hebben om natuurlijk gedrag te vertonen (art 3.12 lid 1, art 1.5 t/m 1.8 van het Besluit Houders van Dieren). Deze voorwaarden ontbreken volledig bij exposities en tijdens het vaak langdurige internationale transport van en naar beurzen.

Vogels op de vogelbeurs in Zwolle zitten bij elkaar in kleine, kale kooitjes zonder enige vorm

van bescherming. Veel reptielen en amfibieën zijn klein van formaat en schemer- of nachtdieren.

Dit zijn prooidieren, die zich bij stress of bedreiging terugtrekken.

Op exposities worden ze in veel gevallen gehuisvest in doorzichtige plastic containers of bakjes, zonder schuilmogelijkheden, of de mogelijkheid om een natuurlijke lichaamshoudingen aan te nemen. Roof- en prooidieren zitten er naast elkaar en er is vaak directe interactie met publiek, die de dieren mogen aanraken. Dit alles is zeer negatief voor het welzijn en de gezondheid van het dier. Het op deze manier tentoonstellen van de dieren is daarnaast een slecht voorbeeld voor de potentiële koper.

De illegale en legale handel zijn sterk verweven. Op de Europese beurzen, waaronder in Houten en Zwolle, worden openlijk diersoorten verkocht die illegaal de EU zijn binnengesmokkeld of ernstig in hun voortbestaan worden bedreigd, onder het mom van 'lokaal gekweekt'.

De exotische dierenhandel is daarnaast één van de belangrijkste introductiekanalen van invasieve exotische diersoorten in de EU, die lokale ecosystemen ernstig kunnen verstoren. De snelheid waarmee nieuwe invasieve uitheemse soorten worden geïntroduceerd, lijkt hoger dan ooit tevoren. In totaal werd circa 28% van de aanwezige amfibie- en reptielsoorten op Europese exposities eerder geclassificeerd als invasief. De handel draagt ook bij aan de verdere verspreiding van ziektes die soorten bedreigen. Zo was de zeer besmettelijke chytride schimmel verantwoordelijk voor een enorme populatiedaling van amfibieën wereldwijd.

Om bovengenoemde redenen verzoeken wij de Nederlandse regering dan ook op om zo snel mogelijk een verbod in te stellen op dergelijke nationale markten en in lijn met initiatieven (onder andere Canada en de Verenigde Staten), te erkennen dat internationaal wildlife markten een belangrijk zoönotisch risico met zich mee kunnen brengen.⁴ We verzoeken de overheid om zich in EU verband in te spannen voor passende maatregelen om deze risico's te verkleinen, eventueel met sluiting van risicovolle wildlife markten tot gevolg.

⁴ In de Verenigde Staten is recentelijk een wetsvoorstel "Preventing Future Pandemics Act of 2020" geïntroduceerd dat de wereldwijde gezondheidsrisico's van markten met wilde dieren adresseert. Het wetsvoorstel verbiedt de import, export, koop en verkoop van levende wilde dieren in de VS voor menselijke consumptie als voedsel of medicijn. Ook roept het wetsvoorstel op tot samenwerking met andere VN-lidstaten richting een wereldwijd verbod op commerciële markten met wilde dieren en bestrijding van de illegale handel in wilde dieren.

MAATREGEL 9:

Versterk het toezicht op de import van risicoproducten afkomstig van wilde dieren en creëer waar nodig handelsbarrières

Versterk het toezicht op de import van risicoproducten afkomstig van wilde dieren. Stel daar waar nodig EU handelsbarrières in voor de import van dergelijke producten. Het aanjagen en financieren van onderzoek naar dergelijke risico's wordt daarbij een belangrijke pijler.

Niet alleen de handel in en de interactie met levende wilde dieren hebben negatieve effecten voor dier, mens en planeet. Ook de handel in producten van wilde dieren kunnen zoönotische risico's met zich meebrengen door directe ziekteoverdracht of door instandhouding van een industrie als reservoir van

infectieziekten. De laatste twee decennia zijn er meerdere virusuitbraken (SARS, MERS, Ebola) geweest die te herleiden zijn tot de handel in en consumptie van wilde dieren.

Onlangs waarschuwden virologen dat de bontindustrie weleens de ontbrekende schakel kan zijn geweest bij het overspringen van het recente Coronavirus van dier op mens in China en dat de industrie bijdraagt aan het ontstaan van mutaties die ongevoelig kunnen zijn voor toekomstige vaccins. Een ander voorbeeld laat de schadelijkheid voor de volksgezondheid van kangoeroeproducten zien. Zo werden in 2014 en 2015 hoge concentraties E. coli en Salmonella gevonden in kangoeroevlees en werden diverse partijen uit de markt gehaald door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). In de daar opeenvolgende jaren vond geen bemonstering en analyse plaats, ondanks

de enorme toename van geïmporteerd kangoeroevlees.

De import van producten van wilde dieren brengt verschillende risico's met zich mee. Op de plek waar de dieren uit het wild worden gehaald, nemen wildpopulaties aanzienlijk af. Dit resulteert in het wegvallen van een beschermende "biodiversiteitsbuffer" tegen de opkomst en verspreiding van nieuwe zoönotische ziekten. Tijdens het transport en in het land van bestemming doen zich ook risico's voor bij de mens-dier interactie, met directe impact op de gezondheid van mensen en dieren. Het gebruik van dierproducten voor commerciële producten wordt aangemerkt als belangrijke risicofactor in het ontstaan van nieuwe infectieziekten. De producten van wilde diersoorten kunnen gevaarlijke pathogenen bevatten, zoals E.Coli, Salmonella en Coxiella virus, en dus tot ziekte-uitbraken leiden.

Gelet op de miljoenen aantallen producten van wilde dieren die jaarlijks door Nederland geïmporteerd worden en de risico's die zich in elke fase van de handel voordoen, roepen wij de Nederlandse overheid op om in te zetten op versterkt toezicht op import van producten van wilde

dieren met zoönotische risico's. Daar waar nodig dienen handelsbarrières ingesteld te worden om het repeterend patroon van virusuitbraken en het voortdurende risico voor de volksgezondheid te beperken. Experts suggereren dat de meeste landen geen overheidsinstantie hebben die de invoer van wilde dieren uitvoerig op ziekteverwekkers controleert. Dit is zeer zorgelijk en het verdient aanbeveling om aanscherping op internationaal niveau te bepleiten. In het verleden zijn handelsbarrières toegestaan, bijvoorbeeld voor producten afkomstig van de commerciële zeehondenjacht op grond van morele opvattingen over dierenwelzijn en voor wildgevangen vogels vanwege het risico op de vogelgriep.

MAATREGEL 10:

Investeer in de bewustwording bij consumenten

Financier en faciliteer Nederlandse en Europese voorlichtingscampagnes gericht op de burger om zo de consumentenvraag naar wilde dieren en producten van wilde dieren te verminderen.

Miljarden planten, dieren en hun producten worden jaarlijks voor commerciële doeleinden over de hele wereld verhandeld.

Met een geschatte economische waarde van USD 300 miljard per jaar is de handel in

wilde dieren en planten een van de grootste en meest complexe handelsketens ter

wereld waarin de EU, als door-

voerhaven en eindbe-

stemming, een belangrijke rol speelt. De handel is ook in Nederland van ongekende proporties. De afgelopen jaren werden miljoenen levende wilde dieren

geïmporteerd door Nederland, onder andere om te dienen als fokdier of exotisch huisdier. Wilde dieren worden in veel landen gebruikt in toeristische attracties. Dergelijke interacties worden gelinkt aan illegale handel en zijn niet alleen schadelijk voor het dier, maar ook risicovol voor de volksgezondheid. De meeste reizigers zijn zich hier niet van bewust.

Ondanks bewustwordingscampagnes van ngo's en een daling in acceptatie van exotisch huisdierenbezit en voor entertainment met wilde dieren neemt de handel in wilde dieren nog steeds toe om aan de groeiende vraag te voldoen. De exploitatie van wildpopulaties en de introductie van invasieve uitheemse soorten, gedreven door onze vraag, zijn twee van de vijf hoofdredenen voor het verlies aan biodiversiteit. Dit is ook goed zichtbaar binnen Europa waar één vijfde van de Europese inheemse amfibieën, reptielen en zoogdieren ernstig wordt bedreigd met uitsterven.

© Stichting AAP

© IFAW

Wereldwijd wordt het voortbestaan van één miljoen soorten (uit een geschat totaal van 8 miljoen) acuut bedreigd. De handel in dieren draagt bij aan de introductie van invasieve soorten in lokale ecosystemen en zorgt onder meer voor een verandering van deze ecosystemen en de opkomst van ziekteverwekkers.

Veel mensen realiseren zich niet welke gevolgen individuele keuzes kunnen hebben. Recent onderzoek naar de online handel in wilde dieren laat zien dat handelaren en consumenten niet kijken naar de rol van handel in wilde dieren bij het verspreiden

van ziekten. Sterker nog, de handel in wilde diersoorten intensiveerde gedurende de coronapandemie. De resultaten van deze studie komen overeen met die van eerder onderzoek naar de consumptie van wilde dieren tijdens de ebola-uitbraak in 2014–2016.

Verandering van consumentengedrag is essentieel om de vraag naar wilde dieren te verminderen en daarmee illegale handel en het risico op zoönosen te reduceren. Het belang hiervan wordt erkend in Europees verband. EU-lidstaten wordt gevraagd hierop actie te ondernemen en voorlichtings- en campagnes gericht op vraagvermindering te financieren. We vragen de Nederlandse overheid om samen met ngo's hiervoor initiatieven op te zetten. Deze dienen gebaseerd te zijn op gedegen onderzoek vanuit onder meer de gedragswetenschap, zoals aangegeven in een rapport van de VN milieuorganisatie UNEP.

BESTRIJDEN VAN DE ILLEGALE HANDEL IN WILDE DIEREN

MAATREGEL 11:

Versterk het EU Actieplan tegen de illegale handel in wilde dieren

Versterk de aanpak van de EU voor het terugdringen van de illegale handel in wilde dieren door concrete doelstellingen te formuleren voor de maatregelen die genomen moeten worden. Hiernaast moet er voldoende financiering en capaciteit beschikbaar gesteld worden voor de uitvoering van Europese en nationale plannen. Een verbeterd rapportage-, monitoring- en evaluatiesysteem met indicatoren moet er voor zorgen dat de effectiviteit van maatregelen van lidstaten inzichtelijk wordt gemaakt en periodiek geëvalueerd kan worden.

De EU heeft in 2016 het Wildlife Trafficking Action Plan aangenomen, een vijfjarenplan om de diepere oorzaken van de handel in wilde dieren aan te pakken, effectieve maatregelen in te voeren om illegale handel te bestrijden en tegelijkertijd de wereldwijde inspanningen op dit gebied te ondersteunen. Het gaat hierbij onder meer om financiering, diplomatie en samenwerking, versterking van wetgeving en de handhavingscapaciteit, het terugdringen van de vraag onder consumenten en meer inzet van bedrijven. Op dit moment wordt het Actieplan geëvalueerd en de herziening moet plaatsvinden in 2021.

De invoering van het EU Actieplan was een belangrijke eerste stap om de illegale handel in wilde dieren hoger op de agenda te krijgen bij de EU-lidstaten. De afgelopen jaren hebben echter laten zien dat het plan op verschillende punten versterkt kan worden.

Wat er mist in het huidige plan kan worden geïllustreerd aan de hand van de rapportage door Nederland. Dit rapport meldt activiteiten op een zeer algemeen niveau,

© Loulou Beavers

© Princess Alia Foundation

van deelname aan internationale conferenties, uitwisselingen, het steunen van initiatieven en projecten en het opzetten van overleggen.

Wat ontbreekt zijn doelstellingen en

de impact van al deze activiteiten. Hierdoor wordt niet duidelijk hoe genoemde activiteiten bijdragen aan een betere aanpak van wildlife criminaliteit en wat er concreet is bereikt.

Wil het nieuwe Actieplan voortgang boeken, dan moet het beschikken over concrete doelstellingen, welke problemen worden aangepakt, duidelijke baseline-informatie,

indicatoren waardoor voortgang en impact kan worden gemeten en een consistente en vergelijkbare registratie en rapportage door lidstaten. Daarnaast moet duidelijk zijn welke financiële en personele middelen nodig en beschikbaar zijn om de doelstellingen te verwezenlijken. Een voorbeeld met doelstellingen, indicatoren en resultaten is te vinden in het werkplan van het Europese handhavingsnetwerk voor milieuwetgeving (IMPEL). USAID heeft een toolkit gemaakt om de impact van activiteiten op het gebied van wildlife criminaliteit te kunnen meten.

Zowel op Europees als Nederlands niveau ontbreekt een systematische samenwerking van autoriteiten met ngo's en de private sector bij zowel de strategieontwikkeling als uitvoering. We pleiten voor het opzetten van een reguliere dialoog met onder meer betrokken ngo-experts en het ontwikkelen van een Nationaal Actieplan naast de (niet-publieke) CITES interventiestrategie.

MAATREGEL 12:

Vergroot de opsporingscapaciteit bij Schiphol en de Rotterdamse haven

Vergroot de capaciteit om illegale handel in (producten van) wilde dieren op te sporen op Schiphol en bij Rotterdam haven, waarbij ook meer controle komt op de doorvoer naar andere landen.

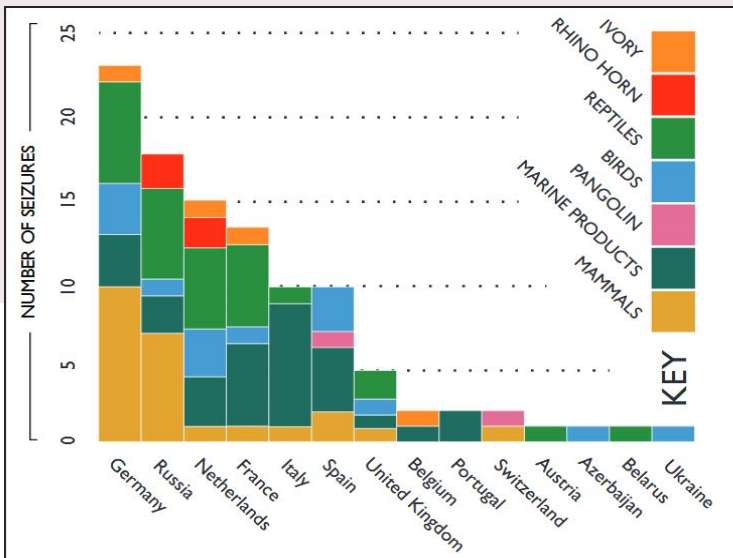
Handelaren in wilde dieren en planten zijn voor de internationale handel grotendeels afhankelijk van de lucht- of zeevervoersector.

Nederland is binnen de EU een van de belangrijkste handels-

knooppunten met de Rotterdamse zeehaven en luchthaven Schiphol. Dit geeft Nederland een grote verantwoordelijkheid om de illegale import, doorvoer en export tegen te gaan.

Volgens Europol is de EU een belangrijke doorvoerregio voor bedreigde diersoorten met als bestemming Azië en Noord-Amerika. De meest verhandelde soorten en producten van wilde dieren van, naar en via de EU zijn onder meer reptielen, exotische vogels, schubben van pangolins en ivoor. Nederland is bijvoorbeeld een doorvoerland voor de handel in reptielen. 70% van de export van levende reptielen is afkomstig uit een derde land.

Ook het UNCTAD rapport over de wereldwijde illegale handel benadrukt bij de illegale handel in wildlife vooral de frequente verbindingen tussen West-Europa met Azië-Pacific en met Noord-Amerika. Het laat zien dat de meeste routes beginnen in, passeren of eindigen in Duitsland, Nederland, China en Thailand. In een rapport over de illegale wildlife handel via de luchtvaart komt dit ook naar voren (zie figuur hieronder).

Aantal inbeslagnemingen per land (2016 - 2018).

Met 90% van al het vrachtverkeer vervoerd over zee en schattingen dat een overgroot deel van de illegale wildlife handel per schip wordt vervoerd (bijvoorbeeld 72% van illegaal ivoor), is het belangrijk om de handhaving en opsporingscapaciteit bij havens als Rotterdam te vergroten en illegale handel te onderscheppen. De International Maritime Organisation (IMO) erkent de belangrijke rol die de scheepvaart speelt in de illegale wildlife handel en heeft aangekondigd internationale richtlijnen te gaan opstellen.

Naast het opvoeren van de steekproefsgewijze controles, kan men ook de capaciteit van de inzet van wildlife-detectiehonden vergroten. Nederland kent nog geen permanent systeem voor het inzetten van detectiehonden in de strijd tegen de illegale wildlife handel.

Getrainde⁵ honden kunnen de tijd aanzienlijk verkorten om illegale objecten of dieren op te sporen. Internationaal worden ze dan ook steeds meer ingezet.

© @IFAW / J.Gerard

⁵ Hierbij moet het gaan om honden die via positieve reinforcement zijn getraind waarbij dierenwelzijn wordt gewaarborgd. Negatief bestraffen en gebruiken van hulpmiddelen die prikkels en pijn toedienen keuren wij af.

MAATREGEL 13:

Verbeter de bestrijding van de georganiseerde wildlife criminaliteit

Ondersteun als Nederland internationale inspanningen die zorgen voor een meer samenhangende mondiale aanpak van transnationale, georganiseerde misdaad in verband met in het wild levende dieren en planten, via speciale trajecten voor het delen van inlichtingen en informatie en capaciteitsopbouw. Er moet worden nagedacht over een nieuw protocol voor wildlife criminaliteit bij het VN-Verdrag tegen transnationale georganiseerde misdaad (UNTOC).

De snel groeiende illegale handel in wildlife is een miljardenbusiness die past in het rijtje van drugs-, wapen- en mensensmokkel, waarmee ook terroristische organisaties hun operaties kunnen financieren.

Legale en illegale handel zijn daarnaast met elkaar verweven. Milieucriminaliteit, waaronder de illegale handel in wilde dieren, wordt vaak onvoldoende serieus genomen en krijgt te weinig politieke prioriteit. Gebrekkige handhaving wordt veroorzaakt door te weinig capaciteit, het ontbreken van sancties en te lage boetes. Zo ontbreekt er capaciteit voor het analyseren van data om bijvoorbeeld de link met andere illegale handel verder te onderzoeken. Het aantal vervolgingen blijft laag, waardoor er geen afschrikkende werking uitgaat van de huidige aanpak. Dit geldt ook voor Nederland.

De herziening van de EU Environmental Crimes Directive (ECD) biedt de kans om de EU wetgeving te actualiseren, zoals het opnemen van wildlife cybercrime als een specifieke vorm van crimineel gedrag

en het openstellen van strafrechtelijke procedures voor ngo's als partij van wie de belangen zijn geschaad. Belangrijk is het inzetten op een betere samenwerking in en tussen lidstaten voor onderzoeken naar transnationale misdrijven of het samengaan met andere vormen van criminaliteit, zoals financiële criminaliteit, het witwassen van geld en corruptie.

De Europese Commissie zou middelen beschikbaar moeten stellen voor opleiding, capaciteitsopbouw en technologische ondersteuning van nationale milieu-, natuur- en wetshandhavinginstanties, waaronder inspecteurs, politie, openbare aanklagers en rechters. Daarnaast vraagt het EU Action Plan Against Wildlife Trafficking in maatregel 14 om opnieuw te kijken naar de doeltreffendheid van strafrechtelijke sancties.

Internationaal wordt gepleit voor een nieuw Protocol bij het VN-Verdrag tegen transnationale georganiseerde misdaad voor wildlife criminaliteit. Dit zou de ernst ervan bevestigen, de aanpak ervan hoger op de agenda zetten, handhavinginstanties samenbrengen en zorgen voor meer gerichte en gecoördineerde inspanningen op internationaal niveau. Echter, het wijzigen of opstellen van internationale verdragen duurt vaak erg lang. Er is niets wat landen er van weerhoudt om nu al actie tegen wildlife criminaliteit te ondernemen.

MAATREGEL 14:

Ga het gebruik van wilde diersoorten in traditionele medicijnen tegen

Ga medicinale toepassing van ingrediënten afkomstig van wilde dieren effectief tegen door:

- Onderzoek naar de omvang van de (illegale) handel in traditionele medicijnen met ingrediënten afkomstig van wilde dieren in Nederland en de EU;
- Aandacht voor de organisatiestructuur achter deze (illegale) handel door het vergroten van de kennis hierover bij handhaving en toezicht en inzetten op een beter gebruik van beschikbare technologieën;
- Samenwerking met aanbieders van traditionele medicijnen in de EU ter voorkoming van de verwerking van wilde dieren in deze medicijnen en een voorlichtingscampagne richting burgers;
- Het opzetten van een eenduidig EU-systeem voor rapportages over inbeslaggenomen medicijnen;
- Ondersteuning door Nederland en de EU van IUCN motie 108 over het gebruik van wilde dieren in traditionele medicijnen. Dring als Nederland en EU aan op aanpassing van de "International Classification of Diseases - 11" van de WHO.

Wereldwijd stijgt de vraag naar traditionele medicijnen en het aantal aanbieders ervan lijkt ook in Nederland te zijn toegenomen. Hoewel het merendeel van deze medicijnen bestaat uit gebruik van planten en behandelingen, worden in een (klein) gedeelte ervan wilde dieren verwerkt. Veel van deze dieren zijn bedreigd en de internationale handel erin verboden of gereguleerd onder het CITES verdrag. Het gebruik van specifieke lichaamsonderdelen van dieren voor dit soort medicijnen, leidt tot meer illegale handel, waarbij het Afrikaanse schubdier één van de meest verhandelde dieren is. Dit dier staat hierdoor inmiddels op punt van uitsterven.

Een aanzienlijk deel van de inbeslagnames van illegale wildlife in de EU bestaat uit traditionele medicijnen, bestemd voor de Europese markt.

EU lidstaten rapporteren echter niet op dezelfde manier; de invoering van een eenduidige EU rapportage is dan ook van belang om de daadwerkelijke omvang van deze handel in kaart te brengen.

Het RIVM adviseert nader onderzoek te doen naar de goederenstroom (legaal en illegaal) van grondstoffen, halffabricaten en producten, in het bijzonder via de douane. Daarnaast is volgens het RIVM de handhaving weinig structureel en onvoldoende. Kleine maar ook grotere netwerken lijken betrokken te zijn bij de illegale handel.

Met regelmaat komt uit onderzoek naar voren dat er traditionele medicijnen worden aangeboden met verboden ingrediënten van bedreigde diersoorten. Verkoop gaat vaak via online platformen waarna het met de pakketpost wordt verscheept naar de EU. Andere Europese landen gebruiken al speciaal ontwikkelde technologieën. Nederland zou deze methoden ook kunnen inzetten. De EU zou in samenwerking met

de aanbieders van dit
soort medicijnen
een systeem

moeten opzetten waarbij de aanbieders met een rechtsgeldige verklaring aangeven dat medicijnen geen ingrediënten bevatten van wilde dieren. Een campagne richting consument is van belang ter bewustwording van de risico's van dit soort medicijnen voor de biodiversiteit en de volksgezondheid.

We vragen Nederland om de uitvoering van de aangenomen IUCN motie 108 over het gebruik van wilde dieren in traditionele medicijnen te ondersteunen. Dit kan onder meer door de World Health Organisation (WHO) te vragen de International Classification of Diseases -11, waarin traditionele medicijnen zijn opgenomen, aan te passen. Laat hierin expliciet opnemen dat het gebruik van wilde dieren in traditionele medicijnen uitgesloten dient te worden met oog op de gevaren voor biodiversiteit en volksgezondheid.

Het schubdier wordt veelvuldig gebruikt in traditionele medicijnen. De vraag brengt het dier op de rand van uitsterving.

© IFAW

© World Animal Protection

MAATREGEL 15:

Intensiveer de opsporing en handhaving van de illegale handel in *bushmeat*

Breng de handel in *bushmeat* (in de EU) in kaart en versterk de handhaving van het verbod op de invoer van *bushmeat*.

De import van *bushmeat* (vlees van wilde dieren bestemd voor menselijke consumptie) is in de EU verboden op grond van EU-wetgeving ten behoeve van voedselveiligheid en de bescherming van met uitsterven bedreigde diersoorten. Niettemin worden er naar schatting jaarlijks duizenden tonnen *bushmeat* de EU binnengesmokkeld, voor persoonlijk gebruik en voor de commerciële handel.

Diverse wetenschappelijke onderzoeken tonen aan dat *bushmeat* via internationale luchthavens Europa wordt binnengesmokkeld, en suggereren dat er sprake is van een georganiseerde handel. Zo schatten onderzoekers in 2010 bijvoorbeeld in dat er wekelijks zo'n vijf ton Afrikaans *bushmeat* via de Parijse Charles de Gaulle luchthaven Europa binnenkomt. Het onderzoek wees uit dat er veelvuldig wild dierenvlees, van onder meer beschermde, met uitsterven bedreigde diersoorten als primaten, schubdieren en krokodillen, door passagiers werd meegesmokkeld. Onderzoek uit 2018

suggereert dat er maandelijks zo'n 3.7 ton *bushmeat* via de Brusselse luchthaven Zaventem binnenkomt vanuit West- en Centraal-Afrika. Mediarapportages tonen aan dat *bushmeat* onderhands wordt verkocht, bijvoorbeeld via exotische voedselwinkels en markten in Europese steden als Parijs, Brussel, Rotterdam en London.

Er is tot op heden weinig bekend over de schaal waarop illegaal *bushmeat* in Nederland wordt geconsumeerd en verhandeld. Volgens de NWWA wordt wild dierenvlees nauwelijks aangetroffen bij inspecties op luchthaven Schiphol. Het vermoeden bestaat dat dit vlees vooral via België en

© IFAW

Frankrijk naar Nederland wordt gesmokkeld, zoals onder andere bleek uit incidenten in 2013 waarbij apenvlees werd aangetroffen in Dordrecht en Eijsden.

De import en consumptie van *bushmeat* brengt risico's met zich mee, niet alleen voor de vaak met uitsterven bedreigde diersoorten in het land van herkomst, maar ook voor de gezondheid van mensen en

dieren in het land van bestemming. Zo'n 75% van de nieuw opkomende infectieziekten zijn zoonotisch, en consumptie van wild dierenvlees is daarbij een belangrijke risicofactor. Het vlees van wilde diersoorten kan gevaarlijke virussen en bacteriën bevatten, zoals Simian Foamy Virus (SFV), herpesvirussen, HIV, E.Coli en Marburg Virus en tot ziekte-uitbraken leiden.

Gelet op de sterke aanwijzing dat er in Europa sprake is van een georganiseerde handel in illegaal *bushmeat*, en de risico's die daarmee gepaard gaan, is het van groot belang dat deze Europese handel beter in kaart wordt gebracht zodat hier effectiever tegen kan worden opgetreden. Wij roepen de Nederlandse overheid dan ook op om het toezicht te versterken op het Europese importverbod voor *bushmeat*.

SAMENVATTING

Bescherming van de biodiversiteit en het terugdringen van de handel in wilde dieren zijn twee van de belangrijkste maatregelen om het risico op herhaling van pandemieën zoals COVID-19 te minimaliseren. Stichting SPOTS en de betrokken organisaties van de Dierencoalitie - World Animal Protection, International Fund for Animal Welfare (IFAW) en Stichting AAP - willen politici en beleidsmakers de hand reiken om niet alleen virusuitbraken zelf maar ook de onderliggende oorzaken daarvan aan te pakken.

De organisaties stellen daarbij de volgende maatregelen voor:

1. Erken als Nederland dat de bescherming van de biodiversiteit en het terugdringen van de handel in wilde dieren belangrijke preventieve maatregelen zijn om zoönosen en pandemieën te voorkomen en pas de One Health benadering hierop aan. Nederland zet zich daarnaast in voor het verder ontwikkelen en opnemen in beleid van de 'One Health, One Welfare' benadering.
2. Maak bescherming van de biodiversiteit, waaronder de bescherming van wilde dieren, een vast onderdeel van het Nederlandse buitenlands- en ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. Investeren in natuurbehoud wereldwijd is essentieel om verder biodiversiteitsverlies, klimaatverandering en nieuwe pandemieën te voorkomen.
3. Zorg voor een snelle invoering van de Positieflijst (Huis- en hobbydierenlijst) voor zoogdieren en start onmiddellijk met de ontwikkeling van de Positieflijsten voor reptielen, amfibieën en vogels.

4. Zet als Nederland actief in op de ontwikkeling van een EU Positieflijst voor hobby- en huisdieren.
5. Zet als Nederland binnen de EU actief in op EU-brede kwaliteitsstandaarden voor opvangcentra voor wilde dieren, alsook op EU-budget voor financiële compensatie aan opvangcentra voor de opvang van in beslag genomen wilde dieren.
6. Erken de bescherming van wilde dieren in het land van herkomst en zorg voor een verbod op de handel in deze dieren. Publiceer een lijst met al deze dieren zodat consumenten, bedrijven betrokken bij de handel en ngo's toegang hebben tot deze informatie. Zorg dat deze lijst geïntegreerd wordt in de verschillende verkoopkanalen.
7. Neem illegale handel in wilde dieren en planten op als 'illegale content' in wetgeving voor de digitale dienstverlening. Hierbij moeten verplichtingen worden gecreëerd voor online markten om (i) effectieve opsporings- en identificatietechnologieën toe te passen; (ii) toe te zien op duidelijke informatievoorziening richting potentiële kopers; en (iii) advertentiebetaling en bewijs van legaliteit te vereisen van aanbieders van (producten van) wilde dieren. Ook moet uitvoering worden gegeven aan CITES COP18 resolutie over wildlife criminaliteit via het internet.

8. Zet als Nederland in op een verbod op fysieke markten met levende, wilde dieren.

9. Versterk het toezicht op de import van risicoproducten afkomstig van wilde dieren. Stel daar waar nodig EU handelsbarrières in voor de import van dergelijke producten. Het aanjagen en financieren van onderzoek naar dergelijke risico's wordt daarbij een belangrijke pijler.

10. Financier en faciliteer Nederlandse en Europese voorlichtingscampagnes gericht op de burger om zo de consumentenvraag naar wilde dieren en producten van wilde dieren te verminderen.

11. Versterk de aanpak van de EU voor het terugdringen van de illegale handel in wilde dieren door concrete doelstellingen te formuleren voor de maatregelen die genomen moeten worden. Hiernaast moet er voldoende financiering en capaciteit beschikbaar gesteld worden voor de uitvoering van Europese en nationale plannen. Een verbeterd rapportage-, monitoring- en evaluatiesysteem met indicatoren moet er voor zorgen dat de effectiviteit van maatregelen van lidstaten inzichtelijk wordt gemaakt en periodiek geëvalueerd kan worden.
12. Vergroot de capaciteit om illegale handel in (producten van) wilde dieren op te sporen op Schiphol en bij Rotterdam haven, waarbij ook meer controle komt op de doorvoer naar andere landen.
13. Ondersteun als Nederland internationale inspanningen die zorgen voor een meer samenhangende mondiale aanpak van transnationale, georganiseerde misdaad in verband met in het wild levende dieren en planten, via speciale trajecten voor het delen van inlichtingen en informatie en capaciteitsopbouw. Er moet worden nagedacht over een nieuw protocol voor wildlife criminaliteit bij het VN-Verdrag tegen transnationale georganiseerde misdaad (UNTOC).
14. Ga medicinale toepassing van ingrediënten afkomstig van wilde dieren effectief tegen. Dit vereist aandacht voor de omvang van en organisatiestructuur achter de (illegale) handel in traditionele medicijnen, betere samenwerking en voorlichting, een eenduidig EU-rapportagesysteem, en inzet op aanpassing van de WHO "International Classification of Diseases - 11".
15. Breng de handel in *bushmeat* (in de EU) in kaart en versterk de handhaving van het verbod op de invoer van *bushmeat*.

Wij roepen de Nederlandse overheid op om zich op nationaal, EU- en wereldniveau in te zetten voor deze maatregelen. Alleen op die manier kan de volksgezondheid, de biodiversiteit en het dierenwelzijn effectief en integraal beschermd worden om zo een volgende virusuitbraak te voorkomen.

Stichting AAP

Kemphaanpad 1
1358 AC Almere
tel. 036-523787
info@aap.nl
www.aap.nl

World Animal Protection

Louis Couperusplein 2 (derde verdieping)
2514 HP Den Haag
tel. 088-2680000
info@worldanimalprotection.nl
www.worldanimalprotection.nl

IFAW

Javastraat 56
2585 AR Den Haag
tel. 070-3355011
info-nl@ifaw.org
www.ifaw.org

Stichting Spots

L.P. Van Mallandstraat 46
4754 AP Stampersgat
tel. 06-4094 7232
info@stichtingspots.nl
www.stichtingspots.nl